

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: *Súčasná perspektíva estetiky environmentu*

Autor práce: Mgr. Adrián Kvokačka, PhD.

Oponent: doc. Viera Jakubovská, PhD.

Odbor HIP: estetika

Predložená habilitačná práca pod názvom *Súčasná perspektíva estetiky environmentu*, ktorej autorom je habilitant Mgr. Adrián Kvokačka, PhD., v rozsahu 114 strán, je štrukturovaná do úvodu, štyroch kapitol, záveru a zoznamu bibliografických odkazov. Téma habilitačnej práce je v súčasnosti aktuálna, tým viac, že sa jej v našom prostredí nevenuje toľko pozornosti, koľko si zaslúži v duchu tých argumentov, ktoré v práci privádza sám habilitant (rozvíjanie estetiky každodenného života, skúmanie perцепčných a kognitívnych rozmerov environmentálnej skúsenosti, posun od vysvetlenia špecifickosti tejto oblasti estetických javov a ozrejmovania ich odlišností od oblasti umeleckého estetického atď.). V rámci estetiky/filozofickej estetiky sa pozornosť už niekoľko desaťročí presúva z umeleckého estetického na mimoumelecké estetické, do oblasti každodennej skúsenosti, prírody, životného prostredia.

Téma kladie vysoké nároky na habilitanta. Pre podrobnú explikáciu vybranej témy bolo potrebné zorientovať sa v rôznych definíciách environmentu (prvá kapitola), ako aj v problémoch a problémových rovinách, ktoré súvisia s environmentálnou estetikou (tretia kapitola). V práci habilitant interpretoval vybrané kognitívne teórie (Carlson, Saito, Stecker) a nekognitívne teórie (Berleant, Carroll, Brady) environmentálnej estetiky a jednotlivé pojmy/vzťahy „predstavil“ ako komentovanú diskusiu medzi vybranými autormi. Tento prístup bol podobný tomu, ktorý prezentovali autori práce *Kapitoly z environmentálnej estetiky*. V práci habilitant vychádzal aj z iných dostupných diel zameraných na environmentálnu estetiku, napr. z monografie *O malebnu* alebo *Kauza les*. Originálny bol v tom, že sa rozhodol reinterpretovať a aktualizovať filozoficko-estetický odkaz I. Kanta a hľadať v jeho estetike vznešeného inšpirácie pre súčasnú environmentálnu estetiku (štvrtá kapitola). Jeho skúmanie historického pozadia environmentálnej estetiky bolo, podľa môjho názoru, nepremyslené, keď sa vrátil až do antiky a uspokojil sa so všeobecnými konštatovaniami namiesto selekcie konkrétnych autorov a diel (druhá kapitola).

Autor práce si vytýčil niekoľko cieľov, ktoré sa mu podarilo prevažne naplniť. Nesporne vynaložil veľa času a námahy na to, aby sa zorientoval v súčasných koncepciách environmentálnej estetiky o čom svedčí jeho práca s primárnymi zdrojmi hlavne v tretej a štvrtej kapitole. V tretej kapitole nastoloval problémy a ich rôzne riešenia, no napriek tomu sa „stal viac pozorovateľom ako diskutujúcim“. Očakávala som, že v tejto kapitole bude viesť viac „dialóg s autormi“, že pôjde o kritickú reflexiu rozoberaných problémov a formulovanie vlastných názorov a odporúčaní a že nám dá návod ako vnímať krásu prírody, aké kritériá pri jej hodnotení voliť/nevoliť a pod. Za najvydarenejšiu považujem štvrtú kapitolu, v ktorej sa autor nielen odvolával na primárne a sekundárne zdroje, ale v ktorej vidieť jeho vklad a prehľad v Kantovej estetike. Inšpiroval sa opätovne dielami/názormi viacerých významných autorov (D. Dumas, E. Brady, M. Rubene, M. Marcelli a i.) a na niektorých miestach viedol diskusiu „medzi nimi navzájom“, pričom na viacerých miestach sa do nej zapájal aj sám.

Vytvoriť si predstavu o problémoch, ktoré dominujú v súčasnej environmentálnej estetike a ich riešení, si vyžadovalo veľké zručnosti a schopnosti analytického premýšľania. Tie habilitant bezpochyby prezentoval vo svojej práci, škoda len, že nám nepredstavil a nezdôvodnil vlastný názor na ne (napr. v súvislosti s druhou kapitolou, ktorú

z prezentovaných koncepcií preferuje?). V texte je evidentná prevalencia cudzích názorov a teórií a habilitant sa len sporadicky zapája do diskusie.

Za najslabšiu časť práce považujem druhú kapitolu (s výnimkou časti 2.3) a to hneď z niekoľkých dôvodov: táto časť je vystavená na sekundárnej literatúre, na častých odkazoch na sekundárne zdroje, nepodložených a niekedy aj nepresných tvrdeniach, ktoré sú spôsobené, podľa môjho názoru, tým, že „nevedie dialóg“, ale preberá názory takých autorov – autorít (v dejinách estetického myslenia) ako Tatarkiewicz, Kuhn-Gilbertová, Stibral, ktoré nie sú v práci dostatočne kontextuálne zakotvené. V rámci dejín estetického myslenia by som hľadala zdroje vyššie spomenutých zmien (príklon k mimoumeleckému estetickému a následne k estetike každodenného, praktickej estetike a environmentálnej estetike a i.) počnúc od britskej vkusovej školy (Hume, Lock, Burke, Addison, Hutcheson, Diderot a i. a tiež predstaviteľov francúzskeho a nemeckého osvietenstva (Voltaire, Rousseau, Lessing a i.). Návraty do antiky, stredoveku a renesancie sú v súvislosti s vybranou témou problematické, pretože pri ich výklade je potrebné brať do úvahy rôzne spoločensko-historické, umenovedné, ideologické, náboženské, filozofické a iné kontexty, inak sú úvahy nepresné a neúplné. V prípade, že ostávame v novovekej estetike a v nej hľadáme inšpirácie pre súčasnosť, je to jednoduchšie. Ako príklad uvediem kategóriu harmónia, ktorú spomenul autor v časti 2.1, ktorá sa v dejinách estetického myslenia inak chápe v antike, v stredoveku alebo novoveku, pretože je treba vychádzať z kontextu daného obdobia. Spomenul aj ďalšie kategórie ako symetriu, mieru, primeranosť, proporciu alebo vznešené a krásne. Pri posledných odkazoval na primárny zdroj (Burke: *O vkuse vznešenom a krásnom*), no nedoprial si dostatočný priestor na ich rozbor napriek tomu, že vznešenému venoval následne značnú pozornosť u Kanta a tiež v súčasnosti. V tomto prípade autori *O malebnu* vedeli čo robia, keď sa nevracali do antiky, ale vychádzali z empirizmu 17. storočia a britského estetického myslenia. Podľa môjho názoru práve tu sú počiatky estetiky prírody. Existujú aj ďalšie kategórie, ktoré by bolo možné/žiadúce doplniť ako napríklad: perspektívu, estetickú dištanciu, rytmus, nežnosť, plynulé prechody, cit pre krásu, cit pre dobro, vkus, súd oka a i.

Pokiaľ ide o zvolené metódy, ktoré habilitant deklaroval v úvode práce (s. 8: použitie heuristickej metódy, interpretácie a komparácie pramenného materiálu), v habilitačnej práci je výrazne zastúpená analýza, interpretácia a komparácia pramenného materiálu, odkazovanie na sekundárne zdroje, menej heuristická metóda (najviac v 4. kapitole), selekcia problémov, kritická reflexia a syntéza. Habilitant sa zameriava viac na interpretáciu cudzích koncepcií a na ich komparáciu ako na prezentovanie vlastných názorov a ich zdôvodňovanie. Odkazy na autorove diela pod čiarou (porovnaj tiež), keď rozoberá konkrétny problém pôsobia nevhodne, pretože práve ony mali byť v habilitačnej práci demonštrované (napr. s. 32 pod čiarou).

Prínos práce habilitanta vidím v nastolení aktuálnej témy, ktorá nie je v našom prostredí dostatočne rozpracovaná, v návrate ku Kantovej estetike, v hľadaní jeho odkazu pre súčasnú environmentálnu estetiku a v rekapitulácii súčasných teórií environmentálnej estetiky. Práca má, podľa môjho názoru, aj niektoré nedostatky. Dejiny estetického myslenia zamerané na prírodu v podobe, v akej sú v podkapitole 2.1, sú stručné, nereprezentatívne, na niektorých miestach sa neberú do úvahy kontexty (spoločensko-historický, filozofický, umenovedný a iné), v rámci ktorých sa formujú. Dalo by sa tiež diskutovať o niektorých autorových konštatovaniach. V jednotlivých častiach sa priam vyžadovalo, aby sa autor vyjadril, podporil alebo vyvrátil tvrdenie pertraktovaného autora. Podkapitola 2.1 obsahuje časté odkazy na sekundárne zdroje – Stibral, Gilbertová-Kuhn, Tatariewicz, na s. 20-21 je v poslednom odstavci spolu päť odkazov na Stibrala, podobne je to aj na ostatných stranách (19-24). Často ide o všeobecné konštatovania, ku ktorým mohol prísť sám habilitant. Predstavenie

jednotlivých období je nielen veľmi stručné a nepresné, ale na niektorých miestach odporuje všeobecne uznávaným predstavám, ktoré vychádzajú zo znalosti spoločensko-historického, sociálneho, ideologického, umenovedného a iných kontextov. Spôsob ako habilitant popísal historické pozadie predstáv o prírode bol nešťastný – zo sekundárnych zdrojov, z mnohými nepresnosťami, chaotický – príklad: od s. 20-23 prešiel od antiky po novovek a na str. 23-25 sa opäťovne vracia do antiky a končí zase v novoveku.

V práci autor využíva texty slovenskej, českej a anglickej jazykovej proveniencie. Pracuje a odkazuje sa na primárnu a sekundárnu literatúru. Po formálnej stránke je práca na dobrej úrovni okrem toho, že sa v texte na niektorých miestach nachádzajú nadbytočné bodky za číslovaním kapitol, neočíslované strany, prázdne riadky alebo na s. 51 je nesprávne očíslovaná kapitola.

Otázky

- 1/ Je rozdiel medzi environmentálnou estetikou a estetikou environmentu?
- 2/ Poukazujete na viaceré cesty, ktorými sa uberá súčasná environmentálna estetika a preto sa pýtam, ktorá cesta je, podľa vás, pre environmentálnu estetiku najvhodnejšia a prečo.
- 3/ Je vhodné aktualizovať terminológiu a metodológiu skúmania mimoumeleckého estetického a teda aj environmentálnej estetiky?
- 4/ Akú úlohu zohráva antropocentrizmus a antropometrizmus (princípy, s ktorými sa stretávame už od antiky) pri našom vnímaní krásy prírodného prostredia a dokážeme sa z nich vymaniť?

Záverečné hodnotenie

Habilitačná práca *Súčasná perspektívy estetiky environmentu* je zaujímavá a prínosná v súvislosti s interpretačnými posunmi a kontextualizáciou, ktoré v práci habilitant zrealizoval v nadväznosti na Kantovu estetiku. Habilitant Mgr. Adriána Kvokačka, PhD. prezentoval svoje interpretačné, analytické a heuristické schopnosti a zručnosti ako aj prehľad v primárnej a sekundárnej literatúre rôznej proveniencie. Habilitačná práca spĺňa požiadavky kladené na tento druh práce.

Habilitačnú prácu *Súčasná perspektívy estetiky environmentu* autora Mgr. Adriána Kvokačku, PhD. **odporúčam** prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške **odporúčam** udeliť vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného konania **estetika**.

V Nitre 4. 01. 2022

doc. Mgr. Viera Jakubovská, PhD.